

10

દસમો અને સો મો ભાગ

અધ્યયન નિષ્પત્તિ:

- M502.4 આપેલ સાદા અપૂર્ણાંકને દશાંશ અપૂર્ણાંકમાં દર્શાવે છે.
- M502.5 આપેલ દશાંશ અપૂર્ણાંકને સાદા અપૂર્ણાંકમાં દર્શાવે છે.
- M502.6 જેવા આપેલ અપૂર્ણાંકને દશાંશ સ્વરૂપે દર્શાવે છે અને દશાંશ અપૂર્ણાંકને સાદા અપૂર્ણાંક સ્વરૂપે દર્શાવે છે.

વિષયવસ્તુ

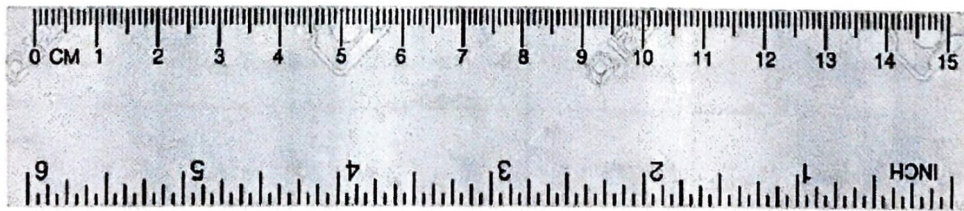
- 10.1 દશાંશ અપૂર્ણાંકની વ્યવહારિક અભિવ્યક્તિ
- 10.2 સાદા અપૂર્ણાંકનું દશાંશ અપૂર્ણાંકમાં રૂપાંતર
- 10.3: દશાંશ અપૂર્ણાંકના વ્યવહાર દાખલા

પૂર્વજ્ઞાન

- અપૂર્ણાંકની સમજ
- લંબાઈના એકમની સમજ
- નાણાના એકમની સમજ
- સરવાળા-બાદબાકી, ગુણાકાર

● સૂચના મુજબ કરો:

(1) નીચે આપેલ ફૂટપટ્ટીનો ઉપયોગ કરી, દર્શાવેલ વસ્તુઓની લંબાઈ માપીને કોષ્ટકમાં લખો.

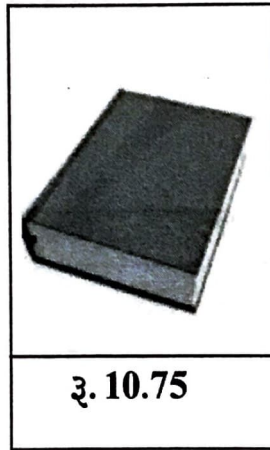
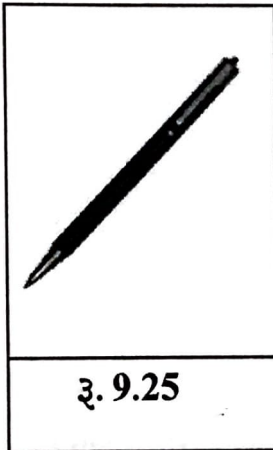
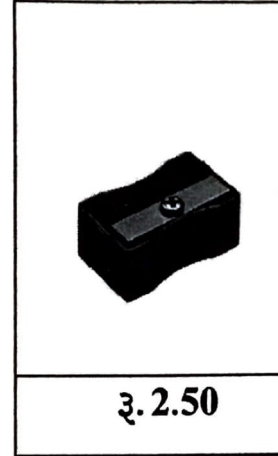
માપન કરી નોંધ કરો.

ક્રમ	વસ્તુનું નામ	મિ.મી	સે.મી.
1.	પેન્સિલનો ટુકડો	80	8
2.	દિવાસળી	33	3.3
3.	બોલપેન	130	13
4.	રબર	30	3
5.	ખાત	20	2
6.	રંગો (શાપેન)	30	3

(2) ચલણી નોટ તમારા વર્ગશિક્ષક કે વાલી પાસેથી મેળવો અને તેની લંબાઈ અને પહોળાઈ વિશે અંદાજ લગાવો.

ચલણી નોટ	લંબાઈ		પહોળાઈ	
	અનુમાન	ખરેખર માપ	અનુમાન	ખરેખર માપ
₹ 500	14 cm	15 cm	6 cm	6.5 cm
₹ 200	13 cm	14.6 cm	7 cm	6.5 cm
₹ 100	15 cm	14 cm	6 cm	6.5 cm
₹ 50	12 cm	13.4 cm	6 cm	6.6 cm
₹ 20	13 cm	14.5 cm	6.5 cm	6.2 cm
₹ 10	12 cm	12.3 cm	6.5 cm	6.2 cm
₹ 5	3 cm	5 cm	3.5 cm	4.2 cm

શાળાભંડારમાં રહેલ શૈક્ષણિક વસ્તુઓ અને તેના ભાવ નીચે મુજબ દર્શાવેલ છે. તેના આધારે પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

(3) બે રબરની કિંમત કેટલા રૂપિયા છે?

$$\begin{aligned} \text{બે રબરની કિંમત} &= 2 \times 1.75 \\ &= ₹ 3.50 \end{aligned}$$

$$\begin{array}{r} 1.75 \\ \times 2 \\ \hline 3.50 \end{array}$$

(4) પરેશ પાસે રૂ. 50 છે. તે એક કંપાસ ખરીદે છે. તો તેની પાસે કેટલી રકમ બાકી રહી? બાકી રહેલ રકમને રૂપિયામાં દર્શાવો.

$$\begin{array}{r} 50.00 \\ - 28.25 \\ \hline 21.75 \end{array}$$

$$\begin{aligned} \text{પરેશ પાસે બાકી રહેતી રકમ} &= 50 - 28.25 \\ &= ₹ 21.75 \end{aligned}$$

(5) રૂ. 14 માં કેટલી પેન્સિલ અને કેટલા સંથાનો ખરીદી શકાય?

$$\begin{aligned} 2 \text{ પેન્સિલની ભાવ} &= 2 \times 4.50 \\ &= ₹ 9 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 2 \text{ સંથાનો ભાવ} &= 2 \times 2.50 \\ &= ₹ 5 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{કુલ ખર્ચ} &= \\ &= 9 + 5 \\ &= ₹ 14 \end{aligned}$$

- (6) જલ્પા 1 બોલપેન અને 1 નોટબુક ખરીદે છે તો તે શાળાભંડારમાં કેટલા રૂપિયા મૂકશે?

$$1 \text{ બોલપેનની ભાવ} = 9.25$$

$$1 \text{ નોટબુકનો ભાવ} = 10.75$$

$$\text{કુલ રૂપિયા: ₹ } 20.00$$

- (7) બોલપેન અને પેન્સિલ પૈકી કોની કિંમત વધારે છે? કેટલી વધારે? તે રકમને રૂપિયામાં દર્શાવો.

→ બોલપેન ની કિંમત વધારી છે.

$$\rightarrow 9.25 - 4.50$$

$$= 4.75 \text{ વધારી છે.}$$

$$\begin{array}{r} 9.25 \\ - 4.50 \\ \hline 4.75 \end{array}$$

- (8) નીચેના કોષ્ટક-1નું અવલોકન કરી કોષ્ટક-2 પૂર્ણ કરો.

કોષ્ટક-1

લાલ	લાલ	લાલ	વાદળી	લીલો	લાલ	પીળો	પીળો	પીળો	પીળો
લાલ	લાલ	લાલ	વાદળી	લીલો	લાલ	પીળો			
લાલ	લાલ	લાલ	વાદળી	લીલો	લાલ	પીળો	લાલ	લાલ	લાલ
લાલ	લાલ	લાલ	વાદળી	લીલો	લાલ	પીળો	વાદળી	વાદળી	વાદળી
લાલ	લાલ	લાલ	વાદળી	લીલો	લાલ	પીળો			
લાલ	લાલ	લાલ	વાદળી	લીલો	લાલ	પીળો	લાલ	લાલ	લાલ
લાલ	લાલ	લાલ	વાદળી	લીલો	લાલ	પીળો			
લાલ	લાલ	લાલ	વાદળી	લીલો	લાલ	પીળો	લાલ	લાલ	લાલ
લાલ	લાલ	લાલ	વાદળી	લીલો		પીળો	લાલ	લાલ	લાલ
લાલ	લાલ	લાલ	વાદળી	લીલો		પીળો	પીળો	પીળો	પીળો

કોષ્ટક-2

રંગ	કુલ ખાનાં	ચોરસના કુલ ખાનાનો કેટલામો ભાગ	દશાંશ-અપૂર્ણક
લાલ	50	$\frac{50}{100}$	0.50
લીલો	7	$\frac{7}{100}$	0.07
વાદળી	13	$\frac{13}{100}$	0.13
પીળો	19	$\frac{19}{100}$	0.19
લાલ અને વાદળી	63	$\frac{63}{100}$	0.63
પીળો અને લીલો	26	$\frac{26}{100}$	0.26
લાલ, પીળો, વાદળી	82	$\frac{82}{100}$	0.82

- (9) તમારા વર્ગખંડની બારી, બારણા, દીવાલ, બ્લેક બોર્ડ, ટેબલ વગેરેની લંબાઈ અને પહોળાઈ માપીને લખો.

ક્રમ	વર્ગખંડની વસ્તુ	લંબાઈ		પહોળાઈ	
		મીટર/સે.મી.	દશાંશ-અપૂર્ણાંક	મીટર/સે.મી.	દશાંશ-અપૂર્ણાંક
1.	બારી	1 મી.25 સેમી	1.25 મીટર	1 મી.5 સેમી	1.05 મીટર
2.	બારણું	2 મી.46 સેમી	2.46 મીટર	1 મી.12 સેમી	1.12 મીટર
3.	દીવાલ	4 મી.83 સેમી	4.83 મીટર	3 મી.58 સેમી	3.58 મીટર
4.	બ્લેકબોર્ડ	5 મી.80 સેમી	5.8 મીટર	3 મી.19 સેમી	3.19 મીટર
5.	ટેબલ	3 મી.15 સેમી	3.15 મીટર	1 મી.29 સેમી	1.29 મીટર
6.	પુસ્તક	15 સેમી	0.15 મીટર	12 સેમી	0.12 મીટર
7.	ડસ્કબેન	59 સેમી	0.59 મીટર	50 સેમી	0.50 મીટર

- (10) લાંબીકૂદની રમતમાં ધ્રુવિ 4.75 મીટરનો કૂદકો મારે છે. અને રીયા 3.25 મીટર કૂદે છે. તો લાંબીકૂદમાં કોણ વિજેતા કહેવાય? બંનેના માપનો તફાવત દર્શાવો.

ધ્રુવિ વિજેતા કહેવાય

$$\begin{array}{r}
 4.75 \\
 - 3.25 \\
 \hline
 1.50 \text{ મીટર}
 \end{array}$$

→ ધ્રુવિ રીયા કરતા 1.50 મીટર વધારી કૂદે.

- (11) પ્લાસ્ટિકની એક સ્ટ્રોની લંબાઈ 0.25 મીટર છે. જો આવી 8 સ્ટ્રો જોડવામાં આવે તો કેટલી લંબાઈની પ્લાસ્ટિકની સ્ટિક બનશે?

એક સ્ટ્રોની લંબાઈ 0.25 મીટર છે.

8 સ્ટ્રોની લંબાઈ = (?)

$$= \frac{8 \times 0.25}{1}$$

$$= \frac{2}{\cancel{8} \times \cancel{25}} = \frac{2}{100}$$

$$= 2 \text{ મીટર થશે.}$$

→ 8 સ્ટ્રોની લંબાઈ 2 મીટર થશે.

- (12) આર્ય તેનો હાથ ઊંચો કરે છે. ત્યારે તેની ઊંચાઈ 1.65 મીટર છે. તેને વર્ગખંડમાં 3 મીટર ઊંચાઈએ રહેલ પંખાને સ્પર્શ કરવા માટે કેટલી ઊંચાઈના ટેબલની જરૂર પડશે?

પંખાની સ્પર્શ કરવા જરૂર પડતા

ટેબલની ઊંચાઈ = 3 - 1.65

= 1.35 મીટર

$$\begin{array}{r} 3.00 \\ - 1.65 \\ \hline 1.35 \end{array}$$

યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરીને લખો.

13. 9 મિ.મી. બરાબર કેટલા સે.મી. થાય?
 (A) 9 સે.મી. ☒ (B) 0.9 સે.મી. (C) 0.09 સે.મી. (D) 90 સે.મી.
14. 0.32 મીટર બરાબર કેટલા સે.મી. થાય?
 (A) 32 મીટર (B) 23 સે.મી. (C) 320 સે.મી. ☒ (D) 32 સે.મી.
15. 1 પૈસા એ 1 રૂપિયાનો કેટલામો ભાગ છે?
 (A) $\frac{1}{10}$ (B) $\frac{10}{100}$ ☒ (C) $\frac{1}{100}$ (D) 10
16. $\frac{1}{5}$ રૂપિયા બરાબર કેટલા પૈસા?
 (A) 50 પૈસા ☒ (B) 20 પૈસા (C) 25 પૈસા (D) 5 પૈસા
17. નીચેનામાંથી કયું સાચું નથી.
 (A) 2 મીટર 50 સે.મી. = 250 સે.મી.
☒ (B) 2 રૂપિયા 5 પૈસા = 250 પૈસા
 (C) 9 સે.મી. 1 મિ.મી. = 91 મિ.મી.
 (D) 50 રૂપિયા 12 પૈસા = 5012 પૈસા
- (18) $0.10 = 0.1$ સાચું છે? કેમ?

→ હા સાચું છે.

કારણ:- $0.10 = \frac{10}{100}$
 $= \frac{1}{10}$

$0.1 = \frac{1}{10}$

- (19) $3.5 = 0.35$ સાચું છે? કેમ?

→ ખોટું છે.

$3.5 = \frac{35}{10}$

$0.35 = \frac{35}{100}$

(20) જોડકા જોડો અને લખો:

વિભાગ - A	વિભાગ - B
(1) 25 પૈસા	(1) 0.71 મીટર
(2) 8 મિ.મી.	(2) રૂ. 23.09
(3) 7 સેમી 3 મિ.મી.	(3) 0.8 સે.મી.
(4) 71 સે.મી.	(4) રૂ. 23.9
(5) 23 રૂપિયા 9 પૈસા	(5) 7.3 સે.મી.
	(6) રૂ. 0.25

- 25 પૈસા = રૂ. 0.25
- 8 મિ.મી. = 0.8 સે.મી.
- 7 સેમી 3 મિ.મી. = 7.3 સે.મી.
- 71 સેમી = 0.71 મીટર
- 23 રૂપિયા 9 પૈસા = રૂ. 23.09

સતત સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન

● યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી લખો :

(1) 40 મીટર અને 17 સે.મી.ને મીટરમાં કઈ રીતે લખાય?

(A) 40.71 મીટર ✓ (B) 40.17 મીટર (C) 17.40 મીટર (D) 40.17 સે.મી.

(2) 99 પૈસા બરાબર કેટલા રૂપિયા?

(A) રૂ. 9 (B) રૂ. 0.9 (C) રૂ. 0.90 ✓ (D) રૂ. 0.99

(3) નીચેનામાંથી કયું સાચું નથી?

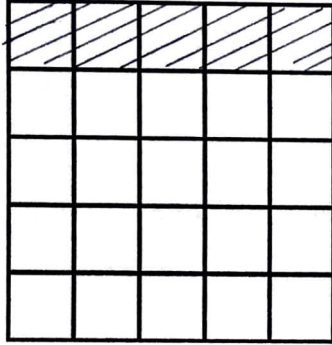
(A) 120 સે.મી. = 1.2 મીટર

(B) 32 મિ.મી. = 3.2 સે.મી.

(C) 120 પૈસા = 1.2 રૂપિયા

✓ (D) 120 સે.મી. = 1.02 મીટર

(4)

૯૧મ દંડ પ્રશ્નો.

$$\frac{5}{25} = \frac{1}{5} = 0.20$$

ઉપરોક્ત આકૃતિમાં $\frac{1}{5}$ ભાગમાં લાલ રંગ પૂરો અને તેને દશાંશ અપૂર્ણાંકમાં દર્શાવો.

(5) બાકી રહેલ ભાગને દશાંશ અપૂર્ણાંકમાં દર્શાવો.

$$\frac{20}{25} = \frac{4}{5}$$

$$= 0.80 \text{ અથવા}$$

$$= 0.8$$

- ગુજરાતનાં મુખ્ય પાંચ શહેરોનાં જાન્યુઆરી-2018 ના કોઈ એક દિવસના તાપમાન નોંધવામાં આવ્યા હતા. તે કોષ્ટકમાં જુઓ અને પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો.

(6) કયા શહેરનું મહત્તમ તાપમાન સૌથી વધારે હતું?

→ અમદાવાદનું મહત્તમ તાપમાન સૌથી વધારે હતું.

શહેર	મહત્તમ તાપમાન	લઘુત્તમ તાપમાન
અમદાવાદ	36.1°C	19.8°C
સુરત	34.5°C	21.6°C
ભૂજ	30°C	18.1°C
ડીસા	28.8°C	17.8°C
રાજકોટ	32.5°C	21.1°C

(7) અમદાવાદ અને ભૂજના મહત્તમ તાપમાન વચ્ચેનો તફાવત કેટલો છે?

$$\rightarrow \text{તફાવત} = 36.1^\circ - 30^\circ \\ = 6.1^\circ \text{C}$$

(8) સુરત કરતાં ડીસાનું લઘુત્તમ તાપમાન કેટલું ઓછું હતું?

$$\rightarrow \begin{array}{r} 21.6 \\ - 17.8 \\ \hline 03.8 \end{array} \text{ સુરત કરતાં ડીસાનું લઘુત્તમ તાપમાન } 3.8^\circ \text{C} \text{ ઓછું હતું.}$$

(9) રાજકોટનું મહત્તમ તાપમાન 40°C સુધી પહોંચે તે માટે તાપમાનમાં કેટલા ડિગ્રીનો વધારો જરૂરી હતો?

$$\rightarrow \text{જરૂરી વધારો} = \begin{array}{r} 40.00 \\ - 32.50 \\ \hline 07.50 \end{array}$$

મહત્તમ વધારો 7.5°C જરૂરી હતો.

(10) ભૂજ અને રાજકોટ વચ્ચેના લઘુત્તમ તાપમાનનો તફાવત કેટલો છે?

$$\rightarrow \text{તફાવત} = \begin{array}{r} 18.1 \\ - 18.1 \\ \hline 00.0 \end{array}$$

= લઘુત્તમ તાપમાનનો તફાવત = 0°C છે.